

RAMON VIÑAS VALLVERDÚ

Montblanc. Muntanyes de Prades

Col. Guies del Museu d'Arqueologia de Catalunya. Barcelona: Museu d'Arqueologia de Catalunya, desembre del 2005, 60 pàgines amb il·lustracions.

ISBN: 84-393-6931-X

El 9 de septiembre nace el Centro de Interpretación del Arte Rupestre de las Montañas de Prades, como sección monográfica del Museo Comarcal de la Conca de Barberà. Conjuntamente con otros centros forma parte de la Ruta del Arte Rupestre creada por el Museo de Arqueología de Cataluña. La presente guía se incluye en la colección "Guías del Museo de Arqueología" y se construye a partir de un texto del arqueólogo Ramon Viñas, acompañado de gran cantidad de fotografías realizadas por el mismo autor y otras provenientes de diferentes archivos.

On 9 September the Visitors' Centre for Cave Art in the mountains of Prades was opened, as a section of the Museo Comarcal de Barberà (district museum). Together with other centres it forms part of the Cave-Painting Route created by the Museo d'Arqueologia de Catalunya. This guide is one of the series Guies del Museu d'Arqueologia and is based on a text by the archaeologist Ramon Viñas, accompanied by a considerable number of photographs, either by the author or drawn from various archives.

Ara fa dos anys, el 9 de setembre de 2005, es va inaugurar oficialment el Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre (CIAR) de les Muntanyes de Prades. És, de fet, una secció monogràfica del Museu Comarcal de la Conca de Barberà (MCCB) i està situat a l'edifici conegut com la Presó Nova de Montblanc (número 2 del carrer de la Pedrera). Conjuntament amb els Centres d'Interpretació de l'Ermita d'Uldecona (Montsià) i de la Roca dels Moros del Cogul (les Garrigues), forma part de la Ruta de l'Art Rupestre creada pel Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC). La guia que ressenyo, inserida (sense número d'ordre) en la sèrie o col·lecció de Guies del Museu d'Arqueologia de Catalunya, ha estat bastida a partir d'un text original de l'arqueòleg Ramon Viñas i compta amb un nombre considerable de fotografies realitzades pel mateix autor i per altres que procedeixen dels arxius de l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, del Museu Comarcal de la Conca de Barberà i de l'Institut Municipal de Museus de Reus.

Ramon Viñas Vallverdú (Barcelona, 1947), autodidacte del dibuix i la pintura, inicià la seva vida profes-

sional dins del món de les arts gràfiques, però s'interessà també per les exploracions espeleològiques i per la recerca arqueològica. Formà part del Grup d'Exploracions Subterrànies i, més tard, de l'Equip de Recerques Espeleològiques. A les dècades dels seixanta i dels setanta, organitzà i participà en un seguit de campanyes per a l'estudi de les cavitats subterrànies i l'art prehistòric al Marroc (1966-1973), alhora que intervingué en diverses campanyes de prospecció arqueològica –sota els auspicis de l'Institut de Prehistòria i Arqueologia de la Universitat de Barcelona (1966-1975)– i col·laborà activament en diverses excavacions arqueològiques i paleontològiques a les demarcacions de Barcelona, Girona, Castelló de la Plana i Cadis. Entre el 1970 i el 1975, dirigí la revista especialitzada *Speleon* i formà part del comitè organitzador del V Simposi d'Espeleologia, dedicat a l'estudi del quaternari. Des del 1974, ha realitzat diverses exposicions sobre art prehistòric i ha fet nombrosos viatges i campanyes de recerca a l'Àfrica i Amèrica (Namíbia, Mèxic i el sud-oest dels Estats Units). Participà en el descobriment de l'important conjunt d'art rupestre d'Uldecona

(1975) i ha localitzat i estudiat des d'aleshores nombroses estacions d'art prehistòric de l'anomenat Arc Mediterrani, com les del barranc de la Valltorta, la vall del Matarranya, les muntanyes de Prades, etc. L'any 1977 guanyà el segon Premi Internacional de Dibuix a Gabrovo (Bulgària). El 1981 viatjà a Mèxic, país en què ha treballat al llarg de vint-i-cinc anys i on ha donat classes a l'Escuela Nacional Antropología e Historia –sobre Mitjans de comunicació ideogràfica a la prehistòria (art prehistòric)– i en què ha participat en nombroses exposicions d'arqueologia i projectes museogràfics –amb còpies d'art rupestre que figuren al Museo Nacional de Antropología de

la ciutat de Mèxic. L'any 1986 es llicencià en Prehistòria i Història Antiga a la Universitat de Barcelona i, al cap de dos anys, a la mateixa universitat, presentà la seva tesina sobre *El conjunt de pintures rupestres de la serra de la Pietat, Uldecona-Freginals (Tarragona)*. Després d'haver fet els cursos de doctorat, l'un a la Universitat de Barcelona (1989-1990) i l'altre a la Universidad Autónoma de México (1992-1993), el 2005 defensà amb èxit la seva tesi sobre *La Cueva Pintada, proceso evolutivo de un centro ceremonial, sierra de San Francisco, Baja California (México)*. Actualment, tot i que sense deixar del tot les seves activitats a Mèxic, és conservador del CIAR de les Muntanyes de Prades, per al qual ha realitzat –en col·laboració amb Maties Solé– la museografia i –personalment– les diverses reproduccions facsimilars dels abrics pintats. Ha publicat un gran nombre de monografies i articles sobre arqueologia i art prehistòric, del qual és un especialista internacionalment reconegut. Així mateix, com a investigador de l'Institut de Paleocologia Humana i Evolució Social, vinculat a la Universitat Rovira i Virgili, treballa per posar en marxa un gran projecte de recerca sobre l'art rupestre a Catalunya.

La guia *Montblanc. Muntanyes de Prades* s'estructura en diversos capítols. Entre l'índex (p. 2-3) i la introducció, hi trobem un plànol (p. 4-5) de la planta baixa de l'antiga Presó Nova en què s'ha instal·lat l'exposició permanent del CIAR, amb indicació de les sales

dedicades als diferents temes que conformen el discurs de la mostra, és a dir, el medi físic de la Conca de Barberà, la història geològica de la Conca i les Muntanyes de Prades, l'art i els humans, l'art rupestre de les Muntanyes de Prades, l'art rupestre de Catalunya, l'art rupestre en general i el que ha estat declarat patrimoni mundial. A la introducció (p. 6-10), entre altres coses, Ramon Viñas recorda molt succintament la primera notícia vuitcentista (del 1830) sobre la presència d'art rupestre a les Muntanyes de Prades (una memòria sobre els signes existents a l'anomenat *Portell de les Lletres*, presentada per Fèlix Torres Amat a la Real Academia de la Historia), per bé que la primera recerca *in situ* realment seriosa no es va portar a terme fins a la tercera dècada del segle xx (a càrrec de Josep Iglésies i Salvador Vilaseca), pràcticament vint anys després de la publicació per l'Institut d'Estudis Catalans de les pintures de la Roca dels Moros del Cogul. Dels més de setanta conjunts d'art rupestre prehistòric coneguts a la Catalunya estricta, una quinzena se situa a l'àrea que ara ens ocupa, una zona sensiblement abrupta i costeruda i d'accés no gens fàcil. El grup de les Muntanyes de Prades es caracteritza –segons que ens explica Viñas– per un predomini de signes esquemàtic-abstractes, acompanyats d'uns pocs exemples figuratius o naturalista-estilitzats (percentatges temàtics i estilístics contraposats als d'Ulldecona i el Cogul), d'unes dimensions petites o mitjanes

(entre 2 i 50 centímetres) i d'uns colors vermellosos.

El capítol següent és dedicat a la descripció geogràfica de les Muntanyes de Prades (p. 10-14), des dels trets geològics i físics fins a la vegetació i la fauna, tot assenyalant que aquest massís muntanyós és protegit pel programa del Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN) endegat per la Generalitat, tot i que, per a la protecció íntegra de l'àrea, és necessària la seva conversió en un parc natural i cultural. S'hi detallen també els accessos a Montblanc i la situació i les característiques dels principals monuments de la vila i de la contrada (p. 14-18).

A continuació es presenten els diferents abrics en què han estat localitzades mostres de pintura rupestre. El nucli figuratiu o naturalista-estilitzat (p. 19-27) és format pels abrics del Mas d'en Llord (una figura humana i diversos caprins i cèrvids) i del Mas d'en Ramon d'en Bessó (amb figures humanes, un brau, diversos insectes o aus i una mena de cistell o recipient). El nucli esquemàtic-abstracte, molt més nombrós (p. 27-39), inclou el ja esmentat Portell de les Lletres, l'abric del Mas d'en Carles, la Cova de les Creus, els quatre abrics del Britus i els abrics de la Daixa, de l'Arlequí, de la Roquerola, del Mas d'en Gran, de la Baridana (I i II), de Gallicant i de la Mussara. Tot i que menys nombrosos i de cronologia imprecisa i sovint discutida, també són esmentats i descrits altres conjunts d'art rupestre, concretament

els dels gravats existents a la cova del Minaire i a les roques de les Ferradures, del Coll de la Mola i dels Cogullons (p. 40-43).

Els capítols finals de la guia fan referència a la història de les investigacions (més detallada i actualitzada que a la introducció, p. 44-48); al context cultural i temporal dels conjunts fins ara localitzats, que en aquest territori se situaria *grosso modo* entre els anys 10000 i 1000 aC (p. 48-50); a les dificultats d'interpretació de l'art rupestre (p. 50-51); a les característiques de la mateixa instal·lació del CIAR (p. 51-54), i a una breu notícia sobre les altres quatre seccions monogràfiques de l'MCCB (p. 55-57). El volum clou amb l'apartat corresponent a la bibliografia bàsica sobre la qüestió (p. 58-59) i la ineludible secció dels crèdits (p. 60).

Com és lògic, aquesta guia no és ni pot ser un itinerari excursionista i per poder veure *in situ* les diferents estacions prehistòriques de les Muntanyes de Prades cal concertar la visita directament amb els responsables del CIAR o de l'MCCB (telèfon i fax, 977 860 349; adreça electrònica, info@mccb.es). Potser fins i tot es podran visitar algunes de les noves mostres d'art rupestre que han estat localitzades darrerament, de l'any 2005 ençà, en aquesta mena de gran museu a l'aire lliure que conformen les Muntanyes de Prades.

JAUME MASSÓ CARBALLIDO
Arqueòleg i museòleg